

PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

Vergadering van 24 mei 2018

Verslag van de deputatie

Bevoegd deputatielid: Ludwig Caluwé

Telefoon: 03 240 52 48

Agenda nr. 3/3

Resolutie bio-landbouw van 22/9/2016. Opvolging in het provinciale landbouw- en plattelandsbeleid, landbouwonderwijs en de proefbedrijven. Kennisname.

In de zitting van de provincieraad van 22 september 2016 bracht de deputatie verslag uit over de initiatieven, ontwikkeld en gepland inzake bio-landbouw. De provincieraad keurde de ontwikkelde initiatieven goed en vroeg verder te rapporteren ivm de toekomstige acties.

1) Dienst landbouw- en plattelandsbeleid – Landbouw:

Een belangrijke doelstelling van het provinciaal landbouwbeleid is het verhogen van de kennis en expertise in de landbouwsector om via ondernemerschap, innovatie en samenwerking de transitie naar een duurzaam agrocomplex te stimuleren. Bijkomend gaf de provincieraad met de resolutie voor bio-landbouw (goedgekeurd op 26 maart 2016) aan de deputatie opdracht om initiatieven te nemen om de sector te informeren over en te sensibiliseren voor bio-landbouw.

Concreet stelt de deputatie voor aan de provincieraad om een eenmalige subsidie van 5.500 EUR te verlenen aan het Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting biologische teelt (CCBT vzw) voor de organisatie van de Netwerkdag 'Techniek in de bio tuinbouw' die zal plaatsvinden in september 2018. Deze dag is een gezamenlijke organisatie door enkele partners van CCBT en is een unieke demonstratie- en informatiedag voor kleine en middelgrote bedrijven uit de biologische tuinbouwsector.

2) Dienst landbouw- en plattelandsbeleid - Platteland:

In januari 2018 is vanuit Platteland het project 'Bio-scope Antwerpen' van het Innovatiesteunpunt in samenwerking met Bioforum, goedgekeurd voor cofinanciering. (65% op een totale projectkost van 86.180 EUR. In de 65% zijn 25% provinciale middelen, 25% Vlaamse en 50% Europese voorzien in het kader van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling).

Het project 'Bioscope' zet in op diversificatie van landbouwactiviteiten naar activiteiten in verband met gezondheidszorg, sociale integratie, door de gemeenschap gesteunde landbouw en onderricht over milieu en voedsel. De groep consumenten die kiest voor regionaal en biologisch voedsel neemt jaarlijks toe (20% in 2016). Het stimuleren van bio-productie in de provincie kan hierop een antwoord bieden. Deze bedrijven zullen zich gedragen en geapprecieerd voelen door de lokale gemeenschap. Het project zet in op gezamenlijke actie met het oog

op klimaatmitigatie en -adaptatie en gezamenlijke benaderingen van milieuprojecten en geldende milieupraktijken, met inbegrip van efficiënt waterbeheer, gebruik van hernieuwbare energiebronnen en de instandhouding van het landbouwlandschap. Een gezonde bodem vormt de basis voor bio-landbouw en maakt de teelt weerbaarder tegen extreme klimaatomstandigheden (wateroverlast, droogte).

Daarnaast is er de inzet om het landbouwlandschap in stand te houden door:

- te streven naar rendabele landbouwbedrijven die zo de toekomst van de sector garanderen
- horizontale en verticale samenwerking te stimuleren tussen actoren in de toeleveringsketen met het oog op de oprichting en de ontwikkeling van korte toeleveringsketens en plaatselijke markten en hun afzetbevorderingsactiviteiten
- het afstemmen van lokale vraag en aanbod, kenbaar maken van de marktvrage
- de stimulans tot omschakeling in functie van de marktvrage
- communicatie te optimaliseren doorheen de volledige keten, van afnemer naar producent en omgekeerd
- voedselkilometers te beperken dankzij lokale productie en afzet.

3) PITO Stabroek

Het groentegedeelte van het bio-perceel is al volledig omgeschakeld en dus erkend. Het fruitgedeelte volgt in mei 2018. Dit wil zeggen dat alle groenten en fruit van PITO het bio-label dragen, uitgezonderd de tomaten. Hierbij kan toegevoegd dat PITO ook voor de tomaten enkel biologische bestrijding toepast.

De haalbaarheidsstudie van de omschakeling naar bio van de verschillende onderdelen van het landbouwbedrijf is gepland. De invulling van de agrarische sector binnen de onderwijshervorming is op dit moment nog erg onzeker en onduidelijk. Hierdoor heeft PITO het voorbije jaar tijd en energie voor andere zaken nodig gehad.

Verder zet PITO graag zijn bio-week nog even in de kijker. Dit is een mooi voorbeeld van de sensibilisering van de leerlingen en het personeel. Tijdens deze week biedt het leerlingen en personeel o.a. bio-pakketten met groenten en/of fruit aan. Hierbij doet PITO wel beroep op een externe leverancier. Voor de leerlingen organiseert PITO die week ook tal van activiteiten. Tot slot nog kort aanstippen dat PITO binnen de groenvoorzienssector ondertussen volledig geïntegreerd werkt.

4) PTS Mechelen

PTS in Sint-Katelijne-Waver heeft een nieuwe appelboomgaard aangelegd. De erkenning als bio-boomgaard wordt in de maand mei 2018 aangevraagd.

Verder is de school ook gestart met de eerste testen van verticale bio-tuinbouw op laboschaal.

5) Proefbedrijf voor de Pluimveehouderij

In het onderzoek dat het Proefbedrijf uitvoert voorziet het in informatie die ook voor biologische pluimveehouders nuttig is.

Belangrijkste, lopende projecten zijn:

- onderzoek naar bloedluisbestrijding bij leghennen (wat ook de biologische pluimveehouder voor grote uitdagingen plaatst)

- onderzoek om pikkerij bij leghennen te voorkomen, ook bij kippen met volledige snavels. Dit laatste aspect is uiteraard relevant voor de biologische pluimveehouder, die enkel kippen met volledige snavels mag houden.

Het Proefbedrijf voert momenteel het project 'Pluimvee rendabel inzetten in korteketen-initiatieven' uit.

Het Proefbedrijf wordt ook aangesproken voor technische informatievragen en is actief binnen CCBT (Coördinatiecentrum praktijkonderzoek Biologische land- en Tuinbouw) en NOBL (Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw & voeding).

6) Hooibeekhoeve

Hierna wordt nagegaan hoe agro-ecologische technieken kunnen toegepast worden (gewasbescherming, grondwisseling, bio-eigen gewassen, ...) *Agro-ecologisch* is echter een ruim begrip. In een publicatie van de Vlaamse overheid (Departement Landbouw en Visserij) wordt verwezen naar de aanvankelijke definitie van agro-ecologie als "de toepassing van ecologische principes op de landbouw". Vervolgens wordt gewezen op de verbreding tot "het hele voedselsysteem waarbij de productie van voedsel gekoppeld wordt aan de voedselketen en de consumenten".

Als het gaat over de toepassing van de ecologische principes op de landbouw, kunnen volgende projecten worden opgesomd die in dit kader in 2017 gelopen hebben op de Hooibeekhoeve:

- Demonstratieproject "Routeplanner melkvee"
Dit project reikt hulpmiddelen en kennis aan ten behoeve van de Vlaamse melkveehouder voor beslissingen bij operationele, tactische en strategische keuzes op zijn melkveebedrijf. Op donderdag 7 december vond een studiedag "Kansen in de biologische melkveehouderij" plaats.
- Interreg project "Levende Bodem"
Dit is een project waar de bodemkwaliteit centraal staat. Hooibeekhoeve voert hier verschillende demonstraties en voorlichtingsacties uit, specifiek voor de zandgrond.
- PDPO project "Dorp van de 7 Netten, proeftuin voor agrobiodiversiteit".
Doel van dit project is om landbouwers te overtuigen dat binnen hun bedrijfsvoering ruimte is voor maatregelen die natuur-, milieu- & landschaps-bevorderend zijn. Landbouwers uit Retie worden individueel begeleid bij hun keuzes. Hiervoor wordt een rekentool ontwikkeld die het bedrijfseconomisch effect in kaart brengt. De maatregelen worden zo gekozen dat effect naar biodiversiteit maximaal is. Knelpunten of vragen die leven rond (teelt)technieken worden op demopercelen vergelijkend aangelegd. Finaal wordt de opgedane kennis en ervaring samengevat in 'teelt'fiches per maatregel.
- VLM project "Valorisatie mest"
In het kader van dit project is o.a. bekeken wat de mogelijkheden waren van gecomposteerde stalmest. Op basis van dit project lopen er ondertussen 2 proeven waar enerzijds de mogelijkheden van houtsnippers en natuurmaaisel worden bekeken. Anderzijds lopen er ook proeven waar stalmest en compost aan bod komen, al dan niet in combinatie met vloeibare mest. Afhankelijk van de resultaten kan dit nog verder uitgebouwd worden naar bv het composteren van de reststromen uit natuurbeheer of stalmest. Voorkeur ging uiteindelijk uit naar de optie waarbij de landbouwer zelf bedrijfseigen mest composteert omdat dit qua regelgeving veel

makkelijker is. Contacten werden gelegd, dus misschien komt hier een vervolg op in de toekomst ...

- Demonstratieprojecten "Smart Bodem" en "Smart Crops"
In deze projecten komen diverse mogelijkheden van precisielandbouw aan bod, en meer bepaald het scannen van bodem en gewas. Deze technieken moeten op termijn leiden tot een optimalisatie van de productie waar zowel gangbare als bio-landbouwers kunnen van profiteren.
- VLAIO project "ritnaalden"
Ritnaalden, of koperwormen, tasten in het voorjaar maïswortels aan met kwaliteits- en opbrengstverlies tot gevolg. Zowel voorteelt, bodemtype als bodembewerking kunnen invloed hebben op het voorkomen van ritnaalden. Een beter inzicht in de impact van die factoren is van belang voor de uitwerking van de beheersing van ritnaalden. Samen met andere partners is een netwerk opgericht van percelen die worden bemonsterd naar ritnaalden. Het uiteindelijke doel is te komen tot een programma waarmee het risico op ritnaaldenschade van een specifiek perceel kan worden voorspeld. Eén van de percelen die bemonsterd wordt door Hooibeekhoeve is een bio-perceel.
- VLAIO project Koe-sensor en vervolgproject MastiMan:
Hierin wordt maximaal ingezet op sensortechnologie in de melkveehouderij om de vruchtbaarheidsresultaten te verbeteren. Binnen het MastiManproject wordt het huidige mastitismanagement op Vlaamse melkveebedrijven in kaart gebracht en geoptimaliseerd. Bedoeling is om na te gaan of het mogelijk is om aan de hand van bestaande sensortechnologie het herstel na mastitis op te volgen en de behandeling hieraan aan te passen (verkorten, verlengen, ander type behandeling,...). Op het kennisplatform www.koesensor.be staat een overzicht van alle voor de melkveehouderij beschikbare sensoren en kan de melkveehouderij (zowel gangbaar als bio) advies vragen.
- VLAIO project JongLeven
"Levensproductie van melkvee verbeteren door een optimalisatie van de voeding en het management van jongvee in Vlaanderen". Dit project heeft als doel melkveebedrijven duidelijke handvaten aan te reiken om te werken aan een meer economische en duurzame jongvee-opfok die een tijdige eerste inseminatie en zo hoog mogelijke voederefficiëntie tijdens het productieve leven nastreeft. Concreet betekent dit dat er in Vlaanderen bij afloop van dit project meer melkveehouders actief de opfok van hun vaarzen zullen monitoren (via meten/wegen), meer vaarzen zullen afkalven op de optimale leeftijd van 24 maanden, dat deze vaarzen een gezonder en langer leven tegemoet gaan en zo een grotere levensproductie zullen realiseren. De innovatie van dit project is dat de doelstelling niet stopt bij de eerste inseminatie of kalving, maar dat gestreefd wordt om via de verbetering van de jongvee-opfok, in te zetten op een verbeterde pensontwikkeling, een verhoogde voederefficiëntie en een efficiëntere melkproductie tijdens de productieve levensfase van de melkkoe.
- Demonstratieproject 'Doelgericht verlengen levensduur melkvee (goed voor boer en klimaat)'
De Vlaamse melkveehouders laten zien hoe groot de impact is van een verhoogde levensproductie en levensduur op de broeikasgasemissie op hun melkveebedrijf. Concreet zullen de 4 scenario's
 - 1) verhogen van productief leven met hogere levensproductie
 - 2) verhogen van productief leven bij gelijke levensproductie
 - 3) verhogen van de levensproductie door efficiëntieverhoging en
 - 4) een jongere leeftijd bij eerste afkalving worden doorgerekend.

Binnen dit project wordt de nadruk gelegd op droogstands- en transitieperiode van melkkoeien en de jongvee-opfok. Voor beide thema's worden bijeenkomsten georganiseerd met en voor melkveehouders, zogenaamde 'lerende netwerken'. Hierbij worden ook bio-boeren uitgenodigd om deel uit te maken van de kennisnetwerken.

- Demonstratieproject 'KOE' (Klimaatvriendelijke Ommekeer met meer Eigen voer)
In dit project wordt via sensibilisering en onderzoek rond de inpassing van 'andere' teelten op een melkveebedrijf getracht om de broeikasgasemissies te verminderen en beter in te spelen op de gevolgen van de klimaatverandering. In de eerste plaats wordt (zoals vrij gebruikelijk is op de Hooibeekhoeve) gras vervangen door grasklaver waarbij aandacht gaat naar de juiste teeltomstandigheden en bemesting van grasklaver zodat men via deze teelt daadwerkelijk gebruik van kunstmest bespaart. In een ingeplande voederproef wordt grasklaver met gras vergeleken bij het hoogproductieve melkvee. Immers, een efficiënte en hoge melkproductie is de eerste stap naar minder uitstoot per liter melk. Net zoals grasklaver behoren ook voederbieten in alle klimaatomstandigheden tot robuuste teelten met een lang teeltseizoen. Droge of natte periodes worden meestal binnen het groeiseizoen gecompenseerd zodat steeds een hoge voederwaardeopbrengst kan worden gegarandeerd. Om jaarrond met voederbieten te kunnen voederen werden de bieten geschoond, gesneden en samen met persulp ingekuuld. Deze kuil werd vergeleken met zuivere persulp in een rantsoenproef. Een derde bedrijfseigen voer dat in een voederproef werd uitgetest is geplette zomergerst. Granen zijn immers onmisbaar indien men in het teeltplan meer vruchtwisseling wil nastreven om zo meer organische stof in de bodem te kunnen opslaan. Ook dit laatste zorgt voor vastleggen van CO₂ dus minder CO₂ uitstoot. Zomergerst met zijn kort teeltseizoen maakt ook mogelijk om de grasklaver tijdig (en dus met kans op slagen) te kunnen inzaaien. Deze granen in het teeltplan en rantsoen kunnen een opstap betekenen naar de iets moeilijker te telen vlinderbloemige eiwitgewassen zoals veldbonen al dan niet in combinatie met granen (teelten die binnen bio courant worden ingepast).
- Diverse projecten, waaronder proeven van vzw LCV
In deze kleinere projecten zetten we in op:
 - o Toepassing van houtsnippers om het organische stofgehalte te verhogen
 - o Proeven met groenbedekkers. Teelttechniek en verschillende mengsels van groenbedekkers worden bekeken naar hun bijdrage als vanggewas en als organische stofleverancier
 - o Proeven met verschillende vruchtwisselingsscenario's om tot een betere bodemvruchtbaarheid te komen bij de maisteelt
 - o Andere rij-afstanden bij mais: voor bio kan dit interessant zijn in het kader van een betere benutting van mest en onkruidbestrijding
 - o Rijenbemesting met mengmest. Deze techniek om nutriënten uit dierlijke mest beter te benutten kan in bio zelfs nog meer nut hebben dan voor de gangbare landbouwer, aangezien de gangbare boer nog kunstmest kan gebruiken.
 - o (Bloemenrijke) bufferstroken: langs graanpercelen/ maïspancelen/ gras(klaver): voor meer biodiversiteit en om uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater te verminderen.

- Hooibeekhoeve krijgt regelmatig een oproep om in de Bio-nieuwsbrief artikels aan te leveren en kan dit doen als de opportuniteit zich stelt.
- Ook de ondersteuning in het kader van CVBB (bedrijfsbegeleiding in kader van MAP) staat open voor gangbare en bio-landbouw. Met dit project wordt de waterkwaliteit opgevolgd (behalen van de nitraatrichtlijn), en op basis van die resultaten worden landbouwers gesensibiliseerd.
- In eigen regie: "Bodembewerkingssystemen bij mais". Sinds 2007 lopen er lange termijnproeven waarbij de mogelijkheden van niet-kerende grondbewerking worden nagegaan.
- Buiten de projecten besteedt Hooibeekhoeve in de eigen bedrijfsvoering veel aandacht aan:
 - o Maximaal gebruik bedrijfseigen mest (cfr bio: geen gebruik van kunstmest). Kunstmest wordt beperkt toegepast en steeds volgens advies. Er wordt maximaal gebruik gemaakt van klaver in het grasland om kunstmest te sparen. Voldoende opslag en jaarrond opstallen maakt het mogelijk de bedrijfseigen mest maximaal te benutten. Er wordt na juli geen dierlijke mest meer aangebracht.
 - o Maximale inzet op bodemvruchtbaarheid en organische stof in de bodem via vruchtwisseling, groenbemesters, ... (hoeksteen voor zowel bio- als gangbare landbouw) binnen het kader van de mestwetgeving
 - o Optimaal inzetten van eigen geteelde voeders: granen, grasklaver
 - o Inzetten van bijproducten daar waar ze krachtvoer kunnen vervangen
 - o Beperking en oordeelkundig gebruik van herbiciden: inzaai groenbemesters, toepassing vruchtwisseling, toepassing vals zaaibed, ... Momenteel worden mogelijkheden voor mechanische onkruidbestrijding bekeken en overwogen.
 - o Zeer beperkt gebruik van insecticiden of fungiciden: enkel zaadbehandeling maïs, granen, behandeling tegen bladluizen bij graan: enkele indien noodzakelijk (IPM waarschuwingsberichten) (laatste jaren geen)
 - o Optimaal inzetten op biodiversiteit, succesvol, op verschillende vlakken. Enkele voorbeelden: de zwaluwenpopulatie op de Hooibeekhoeve blijft groot, Kieviten gaan in aantal niet achteruit, in de machineloods huist een kerkuil, op een perceel werd een torenvalkkast en een steenuilenkast geplaatst, ... Hooibeekhoeve voert een proef uit waarbij landbouwgrond ten behoeve van Prinsenpark wordt uitgemijnd qua fosfor, ...
 - o Individuele opvolging van dieren met behulp van sensortechnologie voor het individueel bijsturen van het rantsoen, gezondheidsmonitoring (ketose, uierontsteking,...), tochtdetectie. Dit om het dierenwelzijn te optimaliseren, problemen vroegtijdig te detecteren en het gebruik van antibiotica te minimaliseren.
 - o Selectief droogzetten van dieren zonder antibiotica en het opvolgen van de uiergezondheid.
 - o Optimaal inzetten op jongvee-opfok met als doel gezonde, duurzame melkkoeien op te fokken met een langere levensduur. Hiervoor worden jongveeproeven uitgevoerd en worden groei, gezondheid en ontwikkeling van de kalveren continu gemonitord.

- o Onderzoek naar het verband tussen mineralensupplementie via de voeding en de vruchtbaarheid van de koeien (meerdere proeven in samenwerking met de UA)

Dit verslag werd door de deputatie goedgekeurd op 9 mei 2018.

De provincieraad van Antwerpen,

Op voorstel van de deputatie,

BESLUIT:

Artikel 1:

De provincieraad neemt kennis van deze opvolgingsrapportering en keurt ze goed.

Artikel 2:

De provincieraad vraagt de deputatie verder te blijven rapporteren naar de specifieke commissies en/of provincieraad.